

Pazár Béla templomairól. A kisludai evangélikus templom (1992–1997) Pazár Béla első megépült temploma, mely kicsinyisége ellenére sok tanulsággal szolgál. Mivel meglévő harangtorony mögé épült, adódik a Nagy Tamás tervezte sopronnémeti templommal való összevetés is.

Pazár nem a centrális térfORMának és a szimbolikus kettős spirálnak a tornyot is integráló, egységesítő felfogásából indult ki, hanem az egyszerű, félköríves záródású falusi templom alapképletéből; az épületet szándékos esetlegességgel illesztette az utcai telekhatáron álló toronyhoz. A templomhajó nyeregretetős tömegét az előtér feletti alacsonyabb tömegű épületrész kapcsolja össze a toronnyal úgy, hogy az illeszkedés egyszerű ízesülés maradjon (Asplund-analógia), egyúttal ügyes alaprajzi megoldással az épület és a torony közötti átjárás is biztosítható.

A kívülről egyszerű tömegű templom, melyen a műépítész értő kezét csak a szakember fedezi fel, olyan, hogy akár valamelyik helybéli kőműves is készíthette volna. A belső tér viszont váratlan meglepetésként leleplezi az építész vonzódását az északi mesterek szűkszavú, egyszerű, mégis kifinomult építési technikáihoz: a belső téglaburkolat és a faszervezetű fedélszék finomságai Alvar Aalto és Sigurd Lewerentz munkáit idézik.

A békásmegyeri templom (1997–2000) épületegyüttesében nagy léptékben, a lakótelep mint „helyszín” adottságai következtében képletszerűen valósul meg mindaz, ami a kisludai templom esetében is program volt: a „jelentésnélküliség”. Az alapkonceptió megfogalmazásakor nem a megfoghatatlan lakótelepi környezettel való szembenállás volt a döntő, ahogy egy ilyen befelé forduló épület esetében gondolnánk. Az az egyszerű építészeti nyelv, a tervezők ennél a templomnál használnák, létező, ám kevesek által használt nyelv; olyan, amely rendkívül kifejező, ám – tegyük hozzá – nagyon kevesen értik. Pedig nem túlzás azt állítani, hogy ez a redukált, tiszta nyelv az építészeti nyelve *par excellence*.

A templom kapcsán gyakran idézik Pazár Béla *Érdektelen építész* című tanulmányát, melyben a látványos, „érdekes”, szándékoltan valamilyen „jelentést” közvetíteni kívánó épületekkel szemben a műalkotások (az épületek) – filozófiai értelemben vett – „jelenlétét” tartja lényegesnek (Gadamer–Hegel). „A jelenlét megvalósítása valóságos és magasabb értelemben is az építés minden bizonyos egyik legfontosabb feladata. A jelenlétet olyan épületek őrzik meg, amelyeknek inkább egyfajta belső jelentésük van. Ezek a szükségszerűen elvonatkoztatásra törekvő jelentéselvárással szemben – amely tehát szemiotikai értelemben jelet vagy ikont vár – sokszor érdektelenné, sőt gyakran egyenesen barátságtalanná, sivárná minősülnek.”